

Spis treści

O autorze	17
Inne książki autorstwa Gavina Reida	21
Książki przetłumaczone na inne języki	22
Słowo wstępne	23
Przedmowa	27
ROZDZIAŁ 1. Definicja dysleksji	31
Definicja dysleksji	32
Cel tworzenia definicji	35
Jak należy zdefiniować dysleksję?	37
Definicje	40
Bariery utrudniające wdrażanie polityki dotyczącej dysleksji	45
Raport Rose'a i dysleksja	45
Edukacja osób z dysleksją	46
Różne punkty widzenia i odmienne cele	49
Zagadnienia do przemyślenia	51
ROZDZIAŁ 2. Jak wyjaśnić dysleksję – zakres badań naukowych	53
Koncepcja modelowania przyczynowego	55
Czynniki genetyczne	55
Czynniki neurobiologiczne	57
Przetwarzanie wzrokowe i czasowe	57
Wielkokomórkowy szlak wzrokowy	58
Koordynacja czynności w czasie	61
Symetria półkul mózgowych	62
Prędkość przetwarzania	64
Przetwarzanie fonologiczne	65

Świadomość fonologiczna i programy	
nauczania polisensorycznego	65
Przetwarzanie morfologiczne	67
Wyсіękowe zapalenie ucha śródkowego	69
Umiejętności poznawcze	71
Metapoznanie	71
Czynniki środowiskowe	72
Nauka dodatkowego języka	72
Dysleksja a różne rodzaje pisowni	74
Przyznawanie się osób dorosłych do dysleksji	76
Zagadnienia do przemyślenia	77
ROZDZIAŁ 3. Diagnostyka: problemy i uwagi	79
Kontekst	79
Cele diagnostyki	82
Kryteria rozbieżności	82
Rozumienie tekstu mówionego	83
Składnikowy model czytania	84
Diagnostyka a szkolny program nauczania	85
Po co w ogóle diagnostyka?	86
Jak przebiega proces diagnostyki?	87
Efekt diagnostyki	88
Diagnostyka – co trzeba wziąć pod uwagę?	89
Pozostałe kwestie	89
Diagnostyka a integracja	94
Uczeń dwujęzyczny	95
Zagadnienia do przemyślenia	97
ROZDZIAŁ 4. Rozpoznanie potrzeb	99
Kontekst	99
Przetwarzanie informacji	100
Niepokojące objawy	102
Jak powiązać diagnostykę z interwencją i wspomaganie rozwoju	104
Kluczowe aspekty indywidualnego programu nauczania	105
Zaburzenia współistniejące	106

Ocena wyników szkolnych	106
Kryteria – podsumowanie	107
Kto za to odpowiada?	111
Wczesne rozpoznanie	111
Modele rozpoznania	113
Model specjalistycznej interwencji – kompetencje dziecka	114
Bariery utrudniające naukę	120
Zagadnienia do przemyślenia	123
ROZDZIAŁ 5. Diagnoza: podejścia i materiały	125
Korzystanie z testów – na co zwrócić uwagę?	126
Diagnoza a przetwarzanie informacji	126
Miary poznawcze	127
Ocena umiejętności przetwarzania	129
Wszechstronny test przetwarzania fonologicznego (CTOPP-2)	130
Test umiejętności czytania Woodcocka	131
Test głośnego czytania Graya (GORT-5)	132
Standaryzowane narzędzia psychometryczne	133
Standaryzacja	133
Psychometria	135
Test indywidualnych osiągnięć Wechslera (WIAT-II i WIAT-III)	136
Uwagi	137
Reprezentacja fonologiczna a diagnoza	137
Badania przesiewowe	140
Diagnoza oparta na zadaniach z programu nauczania	143
Analiza błędów	145
Diagnoza z uwzględnieniem kontekstu	146
Diagnoza sprzyjająca uczeniu się	149
Diagnoza metapoznawcza	150
Podejścia oparte na teorii inteligencji wielorakiej	152
Podejście składnikowe	153
Diagnoza obserwacyjna	156
Schemat obserwacji	157
Systematyczna obserwacja	161

Podsumowanie	163
Zagadnienia do przemyślenia	164
ROZDZIAŁ 6. Czytanie z punktu widzenia społecznego,	
kulturowego i politycznego	165
Społeczny kontekst piśmienności	165
Umiejętność czytania i pisania a kultura	165
Definicja piśmienności	167
Czytanie krytyczne	169
Podważanie założeń	173
Inicjatywy rządowe	175
Standardy piśmienności i porównania międzynarodowe	179
Badanie PISA	181
Inicjatywy na rzecz piśmienności	182
Zagadnienia do przemyślenia	183
ROZDZIAŁ 7. Nauka czytania i pisania	185
Czym jest czytanie?	186
Czynniki istotne w nauce czytania	186
Czytanie jako proces	188
Umiejętność czytania	190
Ćwiczenie czytania	190
Rozwijanie umiejętności czytania	191
Kluczowe czynniki	191
Rozwój umiejętności czytania	194
Stadia rozwoju umiejętności czytania	197
Ograniczenia modelu stadiów czytania	200
Czytanie a pamięć	202
Zależność między fonologią a pisownią	202
Dysleksja a różne rodzaje pisowni	204
Zagadnienia do przemyślenia	205
ROZDZIAŁ 8. Modele i metody nauki czytania	207
Modele oddolny i odgórny	207
Modele koneksjonistyczne	210

Czytanie w modelu równowagi	212
Metody nauczania czytania	213
Program <i>Jolly Phonics</i> – lista kontrolna dla ucznia/studenta	214
Rozwijanie umiejętności czytania	218
Nauczanie czytania – debata	219
Interwencje w zakresie nauki czytania	224
Kwestie metodologiczne w badaniach nad nauką czytania	228
Opracowanie i zastosowanie podejść do nauki czytania – istotne czynniki	229
Doświadczenie piśmienności	233
Model nauczania	234
Podsumowanie	236
Zagadnienia do przemyślenia	237
ROZDZIAŁ 9. Nauka czytania i pisania – pisownia	239
Dlaczego pisownia sprawia trudności?	239
Układy zaangażowane w kompetencję ortograficzną	240
Umiejętności związane z pisownią	243
Rozwój umiejętności związanych z pisownią	245
Polityka dotycząca nauki pisowni	246
Strategie nauki pisowni	247
Materiały do nauki pisowni	255
Zagadnienia do przemyślenia	257
ROZDZIAŁ 10. Pisanie ekspresywne	259
Znaczenie umiejętności pisania	259
Zależność między pisanem a ortografią	260
Pisanie ekspresywne – proces	262
Umiejętności poznawcze związane z pisanem	262
Pisanie w programie nauczania	263
Rozwijanie umiejętności metapoznawczych przez pisanie	264
Strategie metapoznawcze w nauce pisania	265
Strategie pisania	268
Motywacja a pisanie	269
Planowanie	271

Plan pracy pisemnej	271
Rozwijanie pomysłów	274
Pisanie odręczne	276
Podsumowanie	278
Zagadnienia do przemyślenia	278
ROZDZIAŁ 11. Podejścia w nauczaniu – istotne zagadnienia	281
Podejścia w nauczaniu – przegląd	283
Kontekst	284
Diagnoza a program nauczania	285
Uczeń	286
Programy i podejścia – uwagi	287
Przeuczanie (<i>overlearning</i>)	292
Zasady	293
Istotne aspekty programu nauczania	294
Zagadnienia do przemyślenia	298
ROZDZIAŁ 12. Wspieranie nauki czytania i pisania –	
programy indywidualne	301
Kryteria wyboru	302
Orton-Gillingham (OG)	307
Polisensoryczny kurs językowy <i>Hickey Multisensory</i> <i>Language Course</i>	309
System nauczania w dysleksji <i>Bangor Dyslexia Teaching System</i> . .	311
Program <i>Letterland</i>	313
Program <i>Reading Recovery</i>	315
<i>Toe by Toe</i> – program oddziaływania polisensorycznego dla nauczycieli i rodziców	321
Podejścia alternatywne	321
Komentarz	330
Zagadnienia do przemyślenia	332
ROZDZIAŁ 13. Wspieranie nauki czytania i pisania –	
podejścia i strategie	333
Podejścia do nauczania fonetyki	333

Podejścia oparte na doświadczaniu języka	339
Inne podejścia wspierające	340
Podejścia oparte na fonologii	343
Książki cieszące się zainteresowaniem – historia	345
Wydawnictwo Barrington Stoke	346
Seria książek Start to Finish	346
Zróznicowane teksty	347
Czynniki wzrokowe	348
Aspekty ruchowe	352
Techniki wspomaganego uczenia się	353
Podsumowanie	358
Zagadnienia do przemyślenia	360
ROZDZIAŁ 14. Wspieranie procesu uczenia się	361
Skuteczna nauka	361
Kluczowe zasady procesu uczenia się	363
Proces uczenia się	364
Urzeczywistnienie możliwości	368
Strefa najbliższego rozwoju	369
Rozwijanie umiejętności uczenia się	369
Strategie uczenia się	370
Inteligencja wieloraka	376
Umiejętność uczenia się	380
Wyznaczanie celów	382
Informacja zwrotna	382
Pamięć – wybrane strategie	383
Znaczenie samooceny	386
Kreatywność a „uzdolniony” uczeń z dysleksją	386
Podsumowanie	388
Zagadnienia do przemyślenia	389
ROZDZIAŁ 15. Integracja – radzenie sobie ze szkolnym	
programem nauczania	391
Kontekst	391
Odpowiedź na zróżnicowane potrzeby uczniów	395

Wyzwania	396
Realizacja celów szkolnego programu nauczania	398
Indeks Integracji	399
Napięcia i sytuacje konfliktowe	401
Diagnoza, potrzeby a odpowiedzialność	402
Usuwanie barier na drodze do osiągnięć	404
Metody interwencji a integracja	405
Wnioski	407
Aby szkoła sprzyjała integracji	409
Sprawiedliwość	410
Zasady integracji	412
Szkoła integracyjna	415
Zdrowe szkoły	415
Wspieranie integracji	416
Wspieranie i szkolenie kadry	417
Rzecznictwo praw ucznia	420
Dysleksja a rzecznictwo własne	422
Wspieranie kadry nauczycielskiej	423
Kluczowe czynniki	424
Zagadnienia do przemyślenia	425
ROZDZIAŁ 16. Integracja w szkole średniej – radzenie sobie	
z programem nauczania	427
Odpowiedzialność	428
Charakterystyka szkoły średniej	429
Różnicowanie nauczania i rozwój programu nauczania	432
Różnicowanie a ocena postępów w nauce	434
Przedmioty szkolne	434
Inteligencja wieloraka w szkole średniej	453
Wychowanie fizyczne	454
Rozwój kadr	455
Wyzwania – kluczowe obszary	457
Zagadnienia do przemyślenia	459

ROZDZIAŁ 17. Integracja – dalsza nauka, szkolnictwo wyższe	
i praca zawodowa	461
Dalsza nauka i szkolnictwo wyższe	463
Praca zawodowa	480
Uwagi końcowe	483
Zagadnienia do przemyślenia	484
ROZDZIAŁ 18. Rola rodziców	485
Obawy rodziców	487
Wsparcie ze strony rodziców	489
Wyzwania stojące przed rodzicami	491
Rodzice jako partnerzy	494
Zagadnienia do przemyślenia	495
ROZDZIAŁ 19. Wielojęzyczność – wyzwania i odpowiedzi	497
Tło i kontekst	497
Czynniki kulturowe	499
Diagnoza nieobciążona kulturowo	504
Nauczanie	506
Podstawowe zasady	508
Świadomość metapoznawcza/schematy	508
Uwagi końcowe	510
Zagadnienia do przemyślenia	511
ROZDZIAŁ 20. Trudności współwystępujące w dysleksji:	
zaburzenia uwagi, koordynacji, przetwarzania słuchowego	
i umiejętności liczenia	513
Wprowadzenie	513
Dylemat współwystępowania	514
Problemy z uwagą	516
Rozpoznanie i sprecyzowanie zaburzeń uwagi	519
Interwencja	523
ADHD a kreatywność	527
Koordynacja, ruch i pismo odręczne	528
Strategie interwencji – 15 zadań do wypróbowania	530

Pisanie odręczne	531
Strategie działania w przypadku dysgrafii	532
Wczesna interwencja	534
Przetwarzanie słuchowe	534
Diagnoza a współwystępowanie	535
Radzenie sobie z zaburzeniem przetwarzania słuchowego	536
Interwencja	536
Trudności z liczeniem	540
Czytanie na matematyce	542
Diagnoza dyskalkulii	542
Interwencja	543
Zagadnienia do przemyślenia	546
ROZDZIAŁ 21. Wykorzystanie komputerów	
i nowoczesnych technologii	547
Wprowadzenie	547
Podejścia wykorzystujące nowe technologie	551
Zasoby – programy komputerowe	553
Komitety Nowych Technologii przy Brytyjskim Towarzystwie Dysleksji (BDA NTC)	555
Uwagi	555
Zagadnienia do przemyślenia	555
ROZDZIAŁ 22. Pozytywna dysleksja	557
Wprowadzenie	557
Pięć kluczowych czynników	559
W jaki sposób dysleksja wpływa na uczenie się dzieci?	561
Metapoznanie	562
Zachęcanie do twórczego działania	562
Informacja zwrotna na temat indywidualnych postępów ucznia	563
Zachęcanie do oceny własnych postępów	563
Wzmacnianie odpowiedzialności ucznia	563
Rozwijanie kreatywności	564
Uwagi końcowe	566
Zagadnienia do przemyślenia	567

DODATEK 1. Wybrane testy dysleksji do użytku nauczycieli	569
Test świadomości fonologicznej TOPA-2+, wydanie drugie (2004)	569
Wszechstronny test przetwarzania fonologicznego CTOPP-2, wydanie drugie (2013)	570
Launch Into Reading Success – test świadomości fonologicznej (1997)	570
Test głośnego czytania Graya GORT-5, wydanie piąte (2012) . . .	571
Test wydajności czytania słów TOWRE-2, wydanie drugie (2012)	571
Test rozpoznawania i literowania WIST (2004)	572
Test DIBELS	573
Przesiewowy test dysleksji Bangor	574
Przesiewowy test dysleksji – junior DST-J (2004)	574
Przesiewowy test dysleksji – szkoła średnia DST-S (2004)	575
Test Dyslexia Screener (2004)	576
System profilowania poznawczego CoPS, wersja 5.1 (2010) . . .	577
Profil oceny specjalnych potrzeb dziecka (SNAP)	577
WIAT-II UK dla nauczycieli (2006)	578
Test indywidualnych osiągnięć Wechslera (WIAT-II) (normy dla Wielkiej Brytanii, normy wersji III tylko dla Stanów Zjednoczonych i Kanady)	579
Bateria diagnozy fonologicznej – wersja poprawiona (PhAB-2) . .	579
Test pisowni Helen Arkell HAST-2	580
Wszechstronny test osiągnięć (WRAT 4)	581
Wszechstronna diagnoza procesów pamięci i uczenia się WRAML-2, wydanie drugie (2003)	581
Test umiejętności przetwarzania słuchowego TAPS-3, wersja trzecia	582
DODATEK 2. Przydatne kontakty	583
Kontakty międzynarodowe	583
Ameryka Północna i Ameryka Południowa	583
Australia i Nowa Zelandia	585

SPIS TREŚCI

Europa	586
Bliski Wschód	587
Azja	587
Afryka	588
Inne strony internetowe	589
Organizacje	590
Artykuły i materiały na temat dysleksji	591
Nauka czytania i pisanie	592
Bibliografia	595
Indeks	637